

נשיא גרמניה פרנק-וולטר שטיינמאייר

לרגל פתיחת יום הקהילה

מטעם המועצה המרכזית של יהודי גרמניה

ב- 19 בדצמבר 2019 במלון אינטרקונטיננטל

ברלין

"לקראת" – לגשת זה לזה, את המילה העברית הזו למדתי. למדתי אותה מצעירים יהודים שפגשתי זה עתה כאן לפני האירוע יחד עם יו"ר המועצה המרכזית. צעירים שמסבירים בבתי ספר את אמונתם בפני בני גילם שאינם יהודים, עונים על שאלותיהם, מלמדים אותם מה זה אומר להם להיות יהודי או יהודייה. בשנה שעברה הציגה יוצרת הקולנוע הדוקומנטרי זוכת פרס-גריומה, בריטה וואואר, את הפרויקט הזה באחד מסרטיה הנפלאים.

אפשר לחוש בסרט זה הרבה חום, התלהבות, מעורבות ותחושת מציאות. את האווירה המזמינה הזו אני גם חווה כאן, אצלכם, ביום הקהילה היהודית. יוזף שוסטר היקר, גבירותיי ורבותיי: תודה מקרב לב על הזמנה זו! אני מאוד שמח להיות כאן אצלכם היום! ואני משוכנע שזוהי העת הנכונה להיות כאן!

"לקראת" – לגשת זה לזה: כולכם מכירים את המילה הזו, ואתם תכירו את הפרויקט הזה וכנראה גם את הסרט. זהו רעיון שמשכנע אותי. דרך יפה ופשוטה לתת לאמונתך פנים, להתקרב למאמינים אחרים, לדבר זה עם זה, לגלות דברים משותפים.

לגשת זה לזה – אני חושב שרבים בארצנו, יהודים ולא יהודים, חולקים משאלה זו! אך הדרך בה אנו ניגשים זה אל זה הפכה קשה יותר בשנים האחרונות. מי שצריך לחשוש כי הוא יותקף ברחוב, יקבל עלבונות או יריקות; מי שנאלץ לחוות שלועגים לילדיו בחצר בית הספר – כמעט ולא יוכל לגייס את האמון לגשת לאחרים, להיפתח ולהרגיש בבית.

לגשת זה לזה, לשם כך זקוקים לאמון. רבים, רבים מאוד מכם עברו דרך ארוכה לפני שלושים שנה. עזבתם מדינה, בני משפחה, את סביבתכם המוכרת כדי לחיות כאן, למצוא כאן מולדת. נתתם את אמונתכם במדינה זו, אמון שאחרי השואה הנו כל דבר אחר מאשר מובן מאליו.

יותר מכך: כולכם – בין אם ותיקים ובין אם חדשים – המשתייכים לקהילה היהודית בגרמניה, הפקדתם את עצמכם, את ילדיכם, את משפחותיכם, את עתידכם במדינתנו זו של כלנו.

זו גם הסיבה שאני כאן כדי לומר לכם: אני יודע כי אמונכם נעשה שברירי; ההתקפות האנטישמיות בארצנו הולכות וגוברות. הדרך הזו של לגשת זה לזה, בה אתם הולכים, אינה נעשית קלה יותר עבורכם אלא הופכת לקשה יותר ויותר. עד כמה קשה – את זאת מראים דיווחים רבים מחיי היומיום של הקהילות היהודיות, ואת זה מראות הדאגות הפוליטיות הגדולות אשר אותן, מר שוסטר היקר והנכבד, מנסחים הראשים המובילים בקהילה היהודית יותר ויותר בדחיפות ובאופן ציבורי.

"בבית בגרמניה" – המוטו של יום הקהילה שלכם הוא בבחינת הכרזה-עצמית. אך בזמנים אלה אני שומע היטב כי להכרזה-עצמית זו נקשרת שאלה. כנשיא מדינה זו, אני יכול ורוצה לענות על שאלה זו, על ידי אישור מחדש של מה שאמרתי ברצינות מלאה בהזדמנות אחרת, או בלשון המוטו של יום קהילה זה: גרמניה תהיה שלמה עם עצמה רק כאשר יהודים יחוו כאן בטוחים לחלוטין. מדינה זו תהיה בית לכלנו רק אם גם יהודים ירגישו כאן בבית.

לאחר הפיגוע המזעזע בעיר האלה, אחרי התקפות ופגיעות אנטישמיות רבות, רבות מדי, אני חייב לקבוע כנשיא גרמניה: כאשר יהודים ויהודיות מותקפים בצורה זו, הרי שמדינה זו אינה לגמרי שלמה עם עצמה. שכן אז היא מותקפת בלבה. וכדי לומר זאת באופן ברור עוד יותר: גם הרוב צריך להבין סוף סוף כי מדינה זו לא תישאר זהה, אם יאיימו ויתקפו את זכויותיהם וכבודם של מיעוטים.

כל התקפה עליכם היא התקפה על כל החברה שלנו כולה, על מדינה זו, על הדימוי העצמי שלנו. מדוע? מכיוון שהאנטישמיות מטילה ספק ביסודות הציבוריות המשותפת שלנו. "כבוד האדם אינו ניתן להפרה", כך נאמר בפרק 1 לחוק היסוד הגרמני. "לכבד אותו ולהגן עליו היא החובה של כל סמכות מדינתית."

אין זה מקרה כי חוק היסוד מציב את ההגנה על כבוד האדם מעל לכל דבר אחר. רוב אימהותיו ואבותיו של חוק היסוד חוו בזמנו מה פירוש הדבר ולאן זה מוביל כאשר כבודו של האדם, כאשר האדם עצמו, כבר לא נחשב. אנו מכירים את ההיסטוריה. אנו מכירים את הרס הדמוקרטיה, ביטול חירויות אזרחיות וכל הערובות למדינת חוק, שנאת גזע, רדיפות, עינויים, רצח מיליונים – הניסיון של מאורעות השואה נכנס לא רק לתוך הכרזת פרק 1 לחוק היסוד; הוא הליבה שלו.

ההתקפה בעיר האלה הותירה אותי המום, ובאותה מידה כועס. כועס מכיוון שדלת בית כנסת בלבד נאלצה לעמוד במתקפה על הקהילה. כיוון שדלת אחת הייתה ההגנה האחרונה, המחסום האחרון בין שנאה שלוחת רסן, אלימות, אידיאולוגיה רעילה, לבין קהילה יהודית.

לאחר פיגוע רצחני זה, פיגוע שעלה בחייהם של שני נפשות, אינני רוצה יותר לדון אם יש צורך בהגנה משטרתית על מוסדות יהודיים בחגים המרכזיים.

זה הכרחי. זה עצוב מספיק. עם זאת, המדינה צריכה להיענות לצורך הזה בנחרצות וללא שום השגות.

אבל מי שמתספק בצורך זה – חושב קצר, קצר מדי.

יש לנו עסק עם רעל אידיאולוגי, עם רוע שמחליף את מלבושיו ללא הרף ונכנס לקואליציות חדשות – תמיד בברית עם לאומניות וגזענות, אך גם מסוגל להתחבר לאידיאולוגיות ואופנות אחרות: לשנאת נשים, להומופוביה, לאנטי-מוסלמיות אך גם לאיסלאמיזם, לחלקים מסצנת הראפר ולמוזיקת רוק ימנית. וזה לא מספיק להפנות עורף בגועל.

עלינו לומר שוב ושוב בבירור ובאופן מפורש: התבטאויות אנטישמיות אינן זכויות אזרח. ואין זה מעוגן בזכות חופש הביטוי להכריז סיסמאות אנטישמיות או אנטי-ציוניות כביקורת על הפוליטיקה של מדינת ישראל. אנטישמיות איננה דעה, היא טינה, ולא משנה באיזו צורה ומאיזו פינה היא באה לידי ביטוי. "לשלושת ציפורים", "מתיחת קו על העבר", "פולחן של אשמה" שייכים לקטגוריה זו, כמו מיתוס ההשמצה החוזר והנשנה של קונספירציה יהודית עולמית. דבר מדברים אלה אינו רשאי להישאר ללא גילויי התנגדות נחרצת במדינה זו.

כולם חייבים להתנגד בקום רם לשנאה ולטינה זו. גם ובמיוחד אלה מקרבנו שאינם מטרת שנאה זו, חייבים להתנגד לה ובאופן שיישמע. כי אם נשתוק, אם לא נמנע שהאווירה בארצנו תורעל עוד יותר, יכולים כל אחד וכל אחת להיות היעד הבא – ואת זה מלמדת אותנו ההיסטוריה.

699 פשעים עם רקע אנטישמי, כולל 22 פשעים אלימים השנה, מינואר עד יוני בלבד – זה מביש. אבל זה יהיה מביש עוד יותר אם לסטטיסטיקה זו לא תהיינה השלכות.

מספרם של אלה העומדים בקול רם וגלוי נגד אנטישמיות, הנלחמים בה, בתקשורת, במליאה של הבונדסטאג הגרמני, כמו גם בחצרות בתי הספר ובכיתות – מספר זה יכול להיות גדול יותר, או אף יותר מכך – מספרם של אלה המגלים התנגדות לכך, חייב להיות גדול יותר!

מי שמעוניין במדינת חוק זו, שרוצה לחיות תחת חסותה, חייב להיות מוכן לעמוד לצד כל מי שמאיימים על כבודו, בכל מקום ובכל עת שאנו עדים לתקיפות כאלה. עליו לדחות אמירות אנטישמיות וגזעניות, להתנגד לעלבונות ולצאת נגד דעות קדומות.

גם כל מי שמזיז את גבולות החוק ומבקש לגרום לשנאה להיות מקובלת מבחינה חברתית, יהיה חייב להיתקל בהתנגדות תקיפה. כי אלה הגבולות שלנו. זהו הבית המשותף שלנו. הרוב במדינה זו רוצה לחיות כאן בשלום כפי שלבו רוצה, ולהאמין במה שהוא מאמין. בדיוק על זה, על סובלנות, פלורליזם, ודמוקרטיה, על זה אנו רוצים וחייבים לשמור כאן במדינתנו.

החיים היהודיים על הדנובה והריין קיימים כבר למעלה מ-1700 שנה. היהדות שייכת לגרמניה, גם היא תמיד כתבה ועיצבה את ההיסטוריה הגרמנית לפני השואה ואחריה. העובדה שהקהילה היהודית גדלה שוב עם ההגירה ממדינות ברית המועצות לשעבר, הינה מתנה למדינה זו.

עד כמה הפכו חיינו לעשירים יותר כתוצאה מכך, כמעט ולא ניתן לחוות בצורה מרשימה כמו כאן ביום הקהילה היהודית. העובדה שהקהילה שלכם צומחת הינה בבחינת מתנה לכולנו. כולי שמחה על הקהילות, כולי שמחה על תרומתן להשתלבות, על מעורבותכם בציבוריות בה כולנו משתתפים. לפני מספר שבועות, למשל, ביום המצווה, שהוא יום הצדקה היהודי, יותר מ-3,000 מכם הפשילו שרוולים בכל רחבי גרמניה למען מטרות טובות.

מה שאנו חוגגים כתקומה יהודית בגרמניה הוא בעיקר בזכות הקהילות היהודיות. וזה שירות לכל הדורות, מגן הילדים ועד הטיפול בקשישים. הן דואגות לכך שלכולם תהיה גישה לחינוך דתי ותרבותי, אך מעל לכל גישה לחברה היהודית. הקמת רבנות בצבא הגרמני, הבונדסווהר, היא גם אחד מסימנים אלו. ההצלחה של עבודה זו אינה רק קהילה צומחת, אלא קהילה מתבססת, המשתתפת בחיי התרבות, הכלכלה, החברה בגרמניה, המהווה שוב חלק מהחברה והתרבות הגרמנית של מדינה זו. עבודת הקהילה לא יכולה להיות יותר טובה מזה.

אני יודע שתמיד יהיו מכשולים בדרך זו, אבל אני דבק בוולדימיר קמינר, שאמר לפני שנים רבות שהוא יכול להתעצבן על השלטונות הגרמניים במשך שעות. אך כל מי שקרא את החוקה הגרמנית – ויש לו את זה בבית בגרמנית וברוסית – יודע לדבריו שמדינה זו נשלטת על ידי חוקים טובים שכל אדם הגיוני היה חותם עליהם.

ולא עולה על דעתי לסתור אותו! אנו מודים לוולדימיר קמינר על תרומותיו הנפלאות למצרך ההופך לנדיר יותר ויותר: הומור, רוס-יהודי – או שמא זה הומור יהודי-רוסי? כנראה זהו משהו משניהם. והוא רק דוגמא אחת מבין רבים. מוכרי הספרים והקוראים שלנו חיים כיום עם הרומנים ומהסיפורים

הקצרים של קטיה פטרובסקיה, לנה גורליק, אלינה ברונסקי אולגה גרייאסנובה, דמיטרי קפיטלמן, פרידריך גורנשטיין ואולג יורייב.

ועם מקהלה רבת-קולות זו לנגד עיניי, הייתי מעוניין שמספר הקולות היהודים בפוליטיקה הגרמנית יגדל. אנו זקוקים לכם, אנו זקוקים לניסיון שלכם! אתם בבחינת רווח עבור הפוליטיקה הגרמנית! אתם מעשירים את החברה הפתוחה!

לתת לאמון שלכם ולציבוריות שלנו לצמוח – זה התפקיד של כולנו.

גבירותיי ורבותיי, אני שמח שאתם נמצאים כאן בבית בגרמניה!

תודה רבה.